

Intellektuelle efterladenskaber til brug for akademisk feminisme og feministisk filosofihistorie

---

skrevet af Jelena Bundalovic, KU · udgivet september 2019

“The history of philosophy, as it has been told, is in various ways no longer up-to-date.” (Hagengruber 2015: 13)

Abstract

In the light of the historical as well as contemporary marginalization of women in philosophy, this article argues that philosophy today needs to commit itself to reconstructing the work of past women philosophers. Reflecting on this project, this article also discusses the challenges that feministic reconstruction presents. What terminology does feminism provide, what can feminism achieve for the forgotten women philosophers, and how will the recognition of their work affect the canonical understanding of the history of philosophy?

Indledning

En slukket stemning. En udefra hæmmet tankevirksomhed. Nye tider. Fremspirende historier, glemte værker. Tænkning i det skjulte ser dagens lys. Kampen om tænkningen tager for alvor fart. Feministisk filosofi... har været længe undervejs. Den har udviklet sig op igennem historien, og er i forskellige afskygninger dukket op. Nogle gange som et udtryk for modstand imod konventionelle strukturer. Andre gange med substantielle idéer om samfund, universalitet og natur. Feminismen har også været igennem

forskellige stadier i dens metodologiske arbejde med filosofihistorien. I firserne og halvfemserne handlede det om at modbevise fordommen om, at der ikke har eksisteret kvindelige filosoffer før det 19. århundrede (O'Neill 1998; Waithe 1991). Også selvom kvinder ikke var velkomne på universiteterne. Dernæst var feminismen i kritisk dialog med historiens mandlige filosoffer, hvor de modargumenterede eller omfortolkede traditionelle, filosofiske principper, som på den ene eller anden måde var kønsproblematisk i en nutidig kontekst. I dag handler det om at rekonstruere fortidige kvindelige filosofers filosofi og diskutere udfordringerne dette arbejde præsenterer. Feminismen henter glemt filosofisk materiale frem, som kan bevise eksistensen af en historisk, langvarig og filosofisk feminisme.

Man kan sige, at filosofiens udvikling og historie er menneskets intellekts fortælling og tankeprodukt over tid – en fortælling den akademiske feministiske filosofi vil anerkendes som værende en del af.

Men hvad kan feminismen gøre for de glemte kvindelige filosoffer og for vores forståelse af filosofihistorien? Og hvordan har glemte, kvindelige filosoffer mulighed for at blive indskrevet i filosofihistorien via et feministisk begrebsapparat?

Jeg vil her kigge nærmere på en særlig type filosofihistorisk metode inden for filosofihistorie, som kan betegnes *feministiske rekonstruktioner*, fordi metoden filtrerer, og via fortolkning, omdanner fortidens filosofi. Begyndelsesvis vil jeg kort skitsere problemet med filosofiens underrepræsentation af kvinder, da underrepræsentationen motiverer den rekonstruerende feminisme. Derefter vil jeg diskutere den feministiske metodes fordele og ulemper. Afslutningsvis vil jeg diskutere, hvor metoden er på vej hen, i filosofien, og hvad den kan bidrage med, i forhold til vores forståelse af filosofihistorie.

Illustration: Jelena Bundalovic

Repræsentationsproblemet

Filosofien har et problem, der både gør sig evident i filosofiens historie og i en nutidig kontekst: Kvinder er underrepræsenterede, på forskellig vis – både i en nutidig, strukturel, institutionel og undervisningsmæssig kontekst. Underrepræsentationen gælder særligt filosofihistorien; kanoniske figurer, såsom Kant og Aristoteles, belærer i deres store værker om kvindens fornuftsmæssige mangler. Ifølge Aristoteles har kvinden evnen til overvejelse (*bouletikon*), men er uden autoritet (*akyron*). Hun tager del i fornuften, men besidder den ikke som manden⁹. Som Aristoteles skriver:

Here, the very constitution of the soul has shown us the way [...] although the parts are present in all of them, they are present in different degrees [...] the one being the excellence of the rational, and the other of the irrational part.
(*Pol.* I.1260a)

Eller, som Kant skriver: “Woman is intolerant of all commands and morose constraint. [...] They do something only because it pleases them” (1960: 77). Når det kommer til spørgsmålet om kvinder i filosofihistorien, viser det sig, at fortidens kvindelige filosoffer er undergravede – eller glemt. Nogle kvinder var inkorporerede i filosofihistorien for to århundreder siden, men er, af en eller anden grund, blevet skrevet ud af historien igen. Det kan blandt andet være sket i forbindelse med de såkaldte ‘filosofiske udrensninger’; det aktive arbejde med at nedprioritere visse typer af filosofi som mindre væsentligt og skrive det ud af filosofihistoriebøgerne.

Generelt, og historisk set, har kvinder haft ringe mulighed for at indgå i filosofisk debat. Den filosofiske scene i den vestlige verden var en lukket sfære, forbeholdt hvide, rige mænd. Den filosofiske scenes lukkethed skyldes blandt andet, at kvinder først for alvor fik mulighed for at komme ind på universiteterne i 1800-tallet. Intet nyt under solen i forhold til denne forklaring på underrepræsentationen, men hvorfor har vi fortsat problemet, at kvinder er underrepræsenterede i filosofi den dag i dag? Det vestlige samfund har ændret sig til det bedre når det kommer til den såkaldte ‘ligestilling mellem kønnene’, og alligevel er underrepræsentationen af kvinder i filosofi til stadighed insisterende.

Den gennemsnitlige procent af kvinder på angelsaksiske filosofiafdelinger ligger på blot 21,9 procent¹⁰. De nyeste undersøgelser, fra 2003, af repræsentationen på filosofiske afdelinger viser, at kvinder, som er fuldtidsansatte i undervisningspositioner, kun udgør omkring 16 procent ud af det samlede antal på 13.000 filosoffer¹¹. På Københavns Universitet viser statistikken for hele universitet at kun ca. 24 procent af professorerne er kvinder, og at kun omkring 30 procent af alle lektorerne på KU er kvinder (se bilag 1). På afdelingen for filosofi er antallet af kvindelige lektorer én og

---

¹⁰ Disse tal kan findes på https://web.csulb.edu/~jvancamp/doctoral_2004.html

¹¹ Denne statistik kan findes på https://nces.ed.gov/programs/digest/d11/tables/dt11_270.asp.

antallet af kvindelige professor ligger på... nul. Københavns Universitet har faktisk *aldrig* nogensinde haft en kvindelig professor i filosofi.

Generelt er der på den filosofiske uddannelses pensum kun få kvindelige tænkere. Som Tara Skadegaard Thorsen engang påpegede, i et omstridt debatindlæg i Magisterbladet, er vi i vores studietid på bacheloren kun blevet introduceret for to kvindelige tænkere. Den ene argumenterer imod abort, mens den anden, som oftest, præsenteres som Heideggers såkaldte 'filosofiske elskerinde'. Det er Hannah Arendt.

I de mest anerkendte filosofiske tidsskrifter, heriblandt *Mind*, *Nous*, *Philosophical Review* og *Ethics*, er der i gennemsnit kun omkring 15 procent kvindelige ansatte og bidragsydere (Haslanger 2008). Mange flere kvindelige, end mandlige filosofistuderende, dropper ud efter bacheloren, hvilket på KU fik lektor i filosofi, Sabrina Ebbersmeyer, til at starte en mentorordning for kvindelige studerende på filosofi¹². Problematisk aspekter af det at være kvinde i filosofi kan nærstudies yderligere på Jennifer Sauls populære blog: "What is it like to be a woman in philosophy?" Her rapporteres eksempler på kønsdiskrimination, mikro-aggressioner og implicite bias, samt overraskende, gruvækkende oplevelser med sexchikane.

Kan feminismen gøre noget godt for underrepræsentationen af kvinder på filosofi? Og har feministisk filosofi et ansvar for underrepræsentationen af kvinder på filosofi? Dét mener den feministiske filosofi, at den har. Derfor har feministiske filosofihistorikere besluttet sig for at gøre op med fordomme og gøre noget ved underrepræsentationen af kvinder i filosofi. Filosofiens kvinde-problem er blevet ramme for, og motivation til, *filosofihistorisk feminisme*. Filosofihistorisk feminisme, en afgren af både feministisk teori, feministisk filosofihistorie og kvinder i

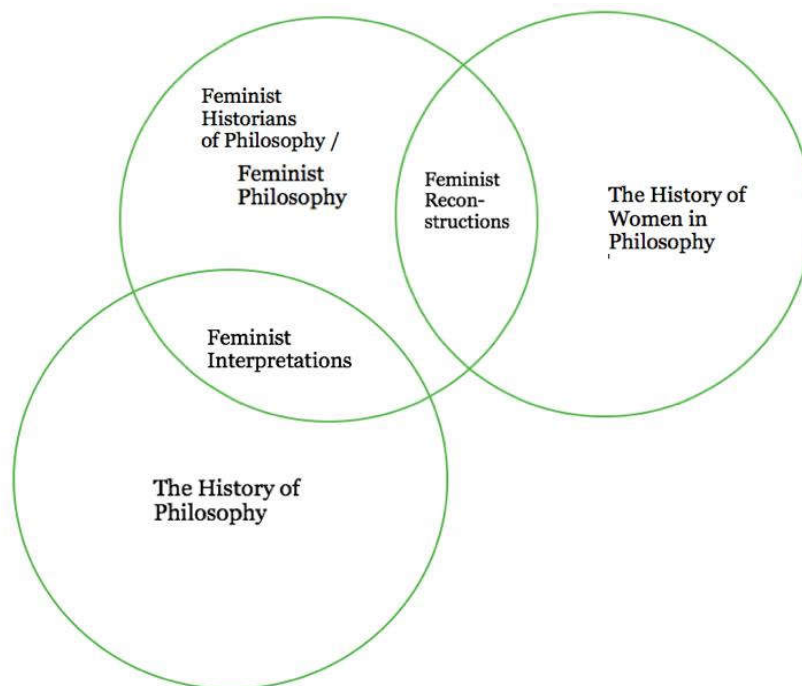
---

¹² Der har været debat blandt studerende om det er i orden, at 'favorisere' kvindelige studerende på denne måde. Jeg opfordrer alle kvindelige filosofistuderende, som er nysgerrige på ordningen og dens implikationer om at kontakte Sabrina Ebbersmeyer. Der er fordele, både ved at være mentor og mentee.

filosofihistorien, udvinder feministiske indsigter fra filosofihistorien og laver feministiske rekonstruktioner. Den genfinder og drager nytte af skrøbeligt, svært tilgængeligt filosofisk materiale fra fortidens kvindelige filosoffer. Aspekter, elementer og begreber, som de glemte filosoferende kvinder har efterladt sig, bruges i nutidig, feministisk sammenhæng. Og kvinder, der førhen ikke blev defineret som filosoffer, bliver nu fremstillet på en måde, så de kan leve op til titlen 'filosof'. Formålet for den rekonstruerende feminisme er, blandt andet, at påvise, at feministisk filosofi spiller en væsentlig rolle i filosofihistorien.

Feminismens møde med filosofihistorien

Den rekonstruerende feministiske metode består i at genfinde og drage nytte af filosofisk materiale fra fortidens kvindelige filosoffer. Projekter, som *Project Vox*, er interessante eksempler på tendensen. Projektet fortolker på de glemte kvindelige filosoffer og formidler deres værker og filosofiske principper i en nutidig kontekst. I *Project Vox's* underprojekt, "revealing voices series", finder vi interessante perspektiver på, hvordan nutidige kvindelige filosoffer kan bruge fortidens kvindelige filosoffer i deres arbejde. Eksempelvis bruger filosof og fysiker Emily Thomas, i sit arbejde med det absolutte rum, Catherine Trotter Cockburn's (1679-1749) metafysik, mens filosof Allauren Forbes' projekt om "feminine friendship" tager afsæt i Mary Astell's filosofi (1666-1731).

Figur 1.

Forsimplet illustration af overlappet mellem grene, metoder og materiale inden for filosofihistorie. De feministiske rekonstruktioner opstår hovedsageligt i overlappet mellem feministisk filosofi og kvinder i filosofihistorien.

I det feministiske, rekonstruerende arbejde, er der et ønske om at spore en feministisk tankegang i filosofihistorien. Fælles fortællinger, biografiske uddrag fra de kvindelige filosoffers liv og filosofiske principper bliver 'plugged' ind i en fælles, feministisk historie. Formålet er at vise, hvor længe feminismen egentlig har været undervejs. Den startede nemlig allerede i 1600-tallet, måske endda i middelalderen (med de kvindelige alkymister, hekse og nonner). Eller helt tilbage til antikken med den kvindelige filosof Hypatia, som det feministiske, filosofiske tidsskrift *Hypatia* i dag er opkaldt efter. De feministiske rekonstruktioner rodfæster feminisme i filosofihistorisk kontekst, hvor feminisme går hen og bliver en integreret del af filosofihistorien. Formålet for den rekonstruerende akademiske

feminisme er at udfolde feminismens historie og substantielle indhold (O'Neill 1998; Merchant 1980; Schiebinger 1989). Filosofihistorien bliver en kilde for den feministiske filosofi. Der foregår videreformidling og feministisk filtrering med nutiden for øje. Man kan kalde det en feministisk kontekstualisering, fordi man kontekstualiserer feminismen på forskellig vis, i forskellige historiske og filosofiske sammenhænge.

Biografisk arbejde og absorption af begreber

De feministiske rekonstruktioner foregår hovedsageligt på to planer, et biografisk og begrebsmæssigt. På det biografiske plan arbejder man med at udvikle en fortælling om de kvindelige filosoffers retfærdiggørelse af deres indtræden på den filosofiske scene. På det begrebsmæssige plan ekstraherer og udvikler man på deres begreber i en feministisk sammenhæng.

Konkrete biografiske data, vi har adgang til omkring fortidens kvindelige filosoffer, bliver draget frem. De rekonstruerende udlægninger af det biografiske materiale danner rammen for måden, hvorpå vi forstår kvindernes eftermæle og relevans. 'Kvindens historiske kamp mod mandens nedværdigende intellekt' bringes for dagen. Glemte kvindelige filosoffers liv som ekskluderede fra det filosofiske fællesskab, bliver fremstillet og formidlet som et led i en fælles, feministisk historie. Eksempler på kvindelige filosoffer, der i denne forbindelse bliver forbundet med feminisme og fremført som feminister, er Mary Wollstonecraft (1759-97) (Todd 2000), Mary Astell (1666-1731) og Catharine Trotter Cockburn (1679-1749). De feministiske filosofihistorikere Cottegnies og Parageau uddyber og påviser også kvinders retfærdiggørelse af deres såkaldte "intellektuelle nysgerrighed" (2016), og demonstrerer hvordan kvinderne var nødsagede til, til stadighed, at arbejde hårdt for denne retfærdiggørelse.

Women could thus also become objects of their own curiosity (ibid.: 23);
Stereotypes of woman as the very embodiment of bad curiosity are often later

ideological constructions, based on former narratives that stigmatize curiosity, but bent along gender lines. (ibid.:11)

Ligeledes har Ebbesmeyer undersøgt, hvorledes at fortidens kvinder argumenterede for deres "passion of knowledge" (2018). Som hun skriver, måtte historiens kvindelige tænkere ofte legitimere både deres intellektuelle nysgerrighed og kvinders intellektuelle nysgerrighed som sådan (ibid., 141ff).

I værker der tematiserer kvindelige filosoffer i filosofihistorien, herunder Broad (2002) og Waithe (1991), prydes introduktionerne til de enkelte kvindelige filosoffer, som oftest, med beskrivelser af deres feministiske kampgejst og dyst med datidens konventioner, om at få lov til at blive betegnet med den dengang (for en kvinde) svært opnåelige titel 'filosof'. Med andre ord gør man meget ud af at vise, hvor svært det var for disse kvinder på både offentligt og socialt plan at bedrive filosofi.

Endelig stilles der skarpt på bestemte begreber og aspekter af filosofiske systemer, til nytte for feministiske formål. Der sker en absorption af filosofiske begreber, som efterfølgende omdannes. Feministiske filosofihistorikere har eksempelvis brugt de spirituelle aspekter af Anne Conway's filosofi som et eksempel på feminin eller feministisk tænkning. Ifølge Conway har alting – selv sten – en iboende spiritualitet. Alting er spirituelt, i forskellig grad. Sjælen og kroppen består af mange såkaldte "spirits", som arbejder sammen på forskellig vis (Conway 1996). En spiritualisme, som passer godt ind i idéen om en "feminin tænker"¹³. Filosofien om, at alt har liv og dermed også værdi i sig selv, associeres konventionelt set – og fordomsfuldt sagt – oftest med feminine værdier. Man kan sige, den type kærlighed til naturen er tættere på hvad der betragtes som feminin filosofi.

---

¹³ Se Merchant 1980 eller andre feministiske tænkere, som bruger Conways filosofi som et udtryk for en feminin forståelse af naturen.

Fordele og ulemper ved den rekonstruerende feminisme

Feminismen kan vise sig at kunne drage stor nytte af fortidige kvinders filosofiske begreber. Filosofihistorien inspirerer til videre feministisk teori og tænkning, og bidrager til udviklingen af en mere raffineret, feministisk filosofi. At feministisk filosofi nu 'parrer sig' med filosofihistorisk materiale, er centralt for feminismens videre udvikling. Man kan sige, at feministiske fortolkninger og rekonstruktioner bidrager til formidlingen af de glemte kvindelige filosoffer, mens de glemte kvindelige filosoffer bidrager til udviklingen af feminisme. Som Conway inspirer til et feministisk syn på naturens vitalitet og altings spiritualitet, og som Astell bidrager til begreber om feminint venskab.

Selvom de feministiske rekonstruktioner bidrager til at bringe 'feminin tænkning' for dagen, kan der være tale om, at de feministiske fortolkninger gør os en bjørnetjeneste. Eksempelvis har de feministiske filtreringer af Conway's filosofi ofte overset det faktum, at Conway tilslutter sig Aristoteles' *hylemorfisme* (*GA; Pol. I*) – et af feminister ofte udskældt begreb. Conway er nemlig åbenlyst tilhænger af *hylemorfisme*, der degraderer det feminine princip, materien (*hyle*) under det maskuline princip form (*morphe*). I tråd med Aristoteles' ontologi hævder Conway, at sjælen er drevet af et mandligt princip, som giver form, og kroppen ved et kvindeligt princip, som er passivt bidrager med materien (Conway 1996: 188f).

Fremhævelsen af Conway's spiritualisme kan have såkaldte 'bløde, feminine værdier', men hendes metafysik er strengt taget Aristotelisk. Det viser os, at fortolkning afhænger af fokus, og at forskellige fokuser, i sidste ende, kan resultere i modstridende udlægninger.

På trods af at fortidens kvindelige filosoffer på frugtbar vis kan inspirere til udviklingen af feministisk filosofi, kan særligt det biografiske fortolkningsarbejde få de pågældende filosofiske skrifter til at blegne. Med andre ord, de biografiserende tendenser inden for feministisk filosofihistorie er begyndt at forringe fortolkningsarbejdet. Endnu en gang

er Conway et godt eksempel: filosofihistorikeren Merchant stiller Conways filosofi i direkte relation til biografisk data, som om den var funderet på den biografiske del. Som Merchant skriver:

Conway's commitment to spirit as the solution to the dualistic dilemma grew as much from psychological needs connected to her physical health [...] as it did from a consideration of the logic of philosophical alternatives. (Merchant 1979: 264)

Læsninger som Merchants forhindrer potentielt Conway i at få en ordentligt plads i historien om kvinders teoretisk funderede nysgerrighed. Biografiske fakta, såsom en filosofys fysiske sundhed, bør kun tjene som supplerende viden om filosofens liv – ikke som en forklaring på den pågældende kvindes filosofiske system (metafysik, i Conways tilfælde). Jeg er tilbøjelig til at spørge: Hvor ville filosofien være, hvis filosofihistorikere gjorde sådanne konklusioner, som Merchant og andre af de biografiserende, feministiske filosofihistorikere tillader sig? Den slags 'overkontekstualiseringer', på baggrund af biografisk data udelukkende, ville vi aldrig udsætte Kant eller Hegel for. Vi gør det ikke endda med Heidegger, som var nazist.

Kontekst betyder noget for vores forståelse, men der er væsentlig forskel på det biografiske indhold og den historiske og filosofiske kontekst; sidstnævnte, i modsætning til den tidligere, kan tjene som forklarende. Den historiske og filosofiske kontekst fremmer motivationen for den filosofiske undersøgelse, det gør det biografiske materiale ikke på samme måde¹⁴.

Conways migræne kan ikke udgøre en tilstrækkelig forklaring på ethvert aspekt af hendes filosofi.

Merchant betegnes ofte som en økofeministisk filosof, som i de fleste af sine værker lægger vægt på kvindernes historie i filosofien. Således kunne man antage, at en feministisk filosofisk historiker, som Merchant, ville

---

¹⁴ For en diskussion om historisk og filosofisk kontekst versus eksterne biografiske fakta se Catana 2013.

insistere på at lade Conway komme til sin egen ret. Af flere grunde er det vildledende at karakterisere kvindelige filosoffer (f.eks. Conway) som ”feminine” eller ”feministiske”. I stedet bør vi gøre dem den tjeneste at fokusere på at fremvise deres filosofiske bidrag, fordi vi kan, i dag, og de kunne ikke på samme måde, dengang.

Et andet problem ligger i det at skrive filosofihistoriske værker, der udelukkende fremhæver kvinder. Separate historier om kvindelige filosoffer er kun del-historier. De risikerer at blive tilsidesat, eller ’ghetto-iseret’ som en historie om mindre skikkelser i filosofien. De rekonstruerende feministiske filosofihistorikere vil på den ene side gerne have, at flere læser de glemte kvindelige filosofers tekster, men på den anden side får rekonstruktionernes filter indsnævret teksternes fortolkningspotentiale. Af den grund vil der muligvis være færre læsere af disse tekster nu og i fremtiden.

Endelig kan rekonstruktioner med ’nutiden for øje’, generelt, have en ulempe, et problem. At give materialet en nu-hed, kan resultere i misvisende fortolkninger eller degradering af materialet.

Nutidens perspektiver kan være flygtige, så hvorfor skal noget så flygtigt afgøre og sætte rammerne for videreleveringen af filosofihistorisk materiale? Dette spørgsmål relaterer sig til de metodologiske overvejelser, som (kritiske) filosofihistorikere ofte gør sig. I hvilken grad skal filosofihistorisk materiales relevans bestemmes ud fra dets brugbarhed i en nutidig kontekst? Det, som vi fremhæver som brugbart *nu*, manifesterer definitionen på ’brugbart *nu*’ yderligere. Man kan sige, at de feministiske rekonstruktioner i deres fortolkningsarbejde bestemmer hvilket materiale, der får lov at overleve. Her er der risiko for, at dele af de glemte kvinders filosofi, som ikke passer ind i en feministisk dagsorden, går tabt. Meget af materialet, skrevet af fortidens kvinder, er skrøbeligt; svært tilgængeligt, ikke oversat og meget lidt fortolket på.

Når feminismen tilgår materialet, sætter de som oftest fortolkningsrammerne. Det er der både fordele og ulemper ved. Som ved enhver metode, der tilgår filosofihistorisk materiale; man læser, måske uundgåeligt, med nutidens brille. Filosofihistoriker Sarah Hutton har taget netop denne problematik op i hendes arbejde med filosofihistorien og de kvindelige filosoffer. Som hun skriver:

In the Anglo-American philosophy of the postanalytic periode, the prevailing view of the history of philosophy is that it should concern itself with what philosophers today find relevant and interesting in the philosophy of the past. (Hutton 2015: 8)

Hutton mener, at vi skal fastholde såkaldt 'historisk distance' til materialet og ikke behandle det, som om det var nutidig filosofi. "The history of women philosophers must not make the mistake of abstracting the philosophical writings of women of the past from their history and treating them as if they were contemporary" (Hutton 2015: 13f).

De nutidige perspektiver, såsom det feministiske, er afgørende for, hvordan vi i dag læser og bruger en ældre tekst skrevet af en glemte, kvindelig filosof. Med Huttons betragtninger i baghovedet, er det relevant at overveje, om de feministiske rekonstruktioner vil have den u-ønskværdige konsekvens, at vi i fremtiden kun vil være interesseret i de fortidige kvindelige filosoffer, som er feminister?

Filosofiens spil

Filosofihistorien er som et slags *spil*. Et spil med spillere, territorier der skal erobres, områder der skal undersøges og udvikles intellektuelt. Med vekselvirkning mellem forskellige teorier, begreber og spillere. I 'spillet kaldet filosofi', er feminismen blevet en medspiller. De kort, den har på hånden, er en fundamentskabende metode. De træk, den har gjort, kan ses som et udtryk for erobring.

Hvad kan inddragelsen af kvinderne i 'det filosofiske spil' bidrage med? Er det vigtigt af få kvinder med, fordi de er kvinder og derved har et særligt perspektiv? Store dele af det filosofiske materiale fra de glemte kvindelige filosoffer er stadig i oversættelses- og fortolkningsprocessen. Udkommet af dette arkæologiske arbejde viser os indtil videre, at nye temaer skal inkorporeres i filosofien, hvis der skal blive plads til de glemte kvinder. Der udfordres og udvikles på det, vi i dag forstår som filosofi og filosofihistorie. De feministiske rekonstruktioner og arbejdet med at fortolke de glemte tekster bidrager til en større filosofisk diversitet. Kvinders indtog i filosofihistorien har haft den gavnlige effekt, at mere oversættelsesarbejde er igangsat, at den filosofiske kanon er blevet udfordret på sin diversitet, og at filosofien nu, på lige fod med det omkringliggende, vestlige samfund, udfordrer de konventionelle kønsnormer og strukturer, der undertrykker kvinder og minoriteter, generelt. Det gør vi ved, som Hagengruber påpegede i det indledende citat, at fortælle en anden filosofihistorie en den, vi hidtil har fortalt. Flere forskningsprojekter omkring kvindelige filosoffer er blevet finansieret, hvor man arbejder på at *åbne* filosofien, så den kan inkludere andre end hvide cis-mænd.

På den anden side, kan man indvende, at den feministiske filosofihistorie synes at have fællestræk med den såkaldte 'hvide kanon'. Som Hagengruber selv påpeger:

How can we, as feminist historians of philosophy, claim that the gender-aware (feminist) philosophy has its right to be regarded as a universal claim, while we criticize the (male) gendered, but not gender aware philosophy within the canons as being not but an expression of specific interest and male concern? (Hagengruber 2015: 36)¹⁵

---

¹⁵ Hagengruber 2015.

Hagengrubers indvending mod hendes eget filosofihistoriske arbejde rammer lige ind i kernen af den overordnede problematik omkring den feministisk filosofi. På samme måde som den 'hvide', mandsdominerede kanon, er den feministiske filosofihistorie ikke 'ontologisk' funderet. Den er muligvis ikke et udtryk for objektivitet eller universalitet som sådan, fordi at den, som kanon, er situeret i en fysisk og konventionel kontekst, som den i høj grad tillige er dirigeret af.

Mit bud er, at feminismen i filosofihistorisk sammenhæng fortsat vil udvikle sig; absorbere begreber og rekonstruere glemte skikkelser, udvikle metodologier og præge den filosofiske scene. Vi vil i fremtiden høre meget mere om de glemte, kvindelige skikkelser, og den feministiske filosofihistorie vil åbne op for, at nye temaer og problemer inkorporeres i filosofien. Feministiske filosofihistorikere vil fortsætte med at fremfinde glemte, forbilleder, som de vil spejle sig i og bruge som historiske eksempler på feminismens langvarige kamp.

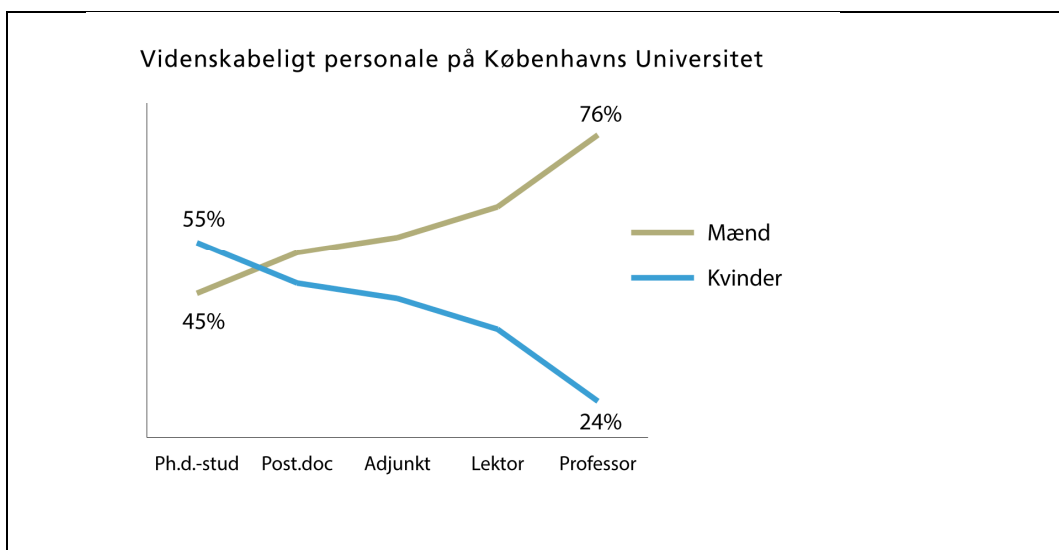
Litteraturliste

- Aristotle. 1942. *Generation of Animals*. Translated by A. L. Peck. Loeb Classical Library 366. Cambridge, MA: Harvard University Press
- Aristotle. 1984. *The Nicomachean Ethics*. Translated by W. D. Ross and revised by J. O. Urmson. In Volume 2 of *The Complete Works of Aristotle*, edited by Jonathan Barnes. Princeton: Princeton University Press
- Aristotle. 2016. *The Politics and The Constitution of Athens*, Cambridge Texts in the History of Political Thought, Edited by Stephen Everson, Cambridge University Press
- Broad, Jacqueline. 2002. *Women Philosophers of the Seventeenth Century*. Cambridge: Cambridge University Press
- Catana, Leo. 2013. "Philosophical Problems in the History of Philosophy: What Are They?" i *Philosophy and its history: New essays on the methods and aims of research in the history of philosophy*, eds Mogens Lærke, Justin E. H. Smith and Eric Schliesser. Oxford: Oxford University Press, s. 124-158.
- Conway, Anne. 1996 [1692]. *The Principles of the Most Ancient and Modern Philosophy*, trans. Taylor Corse and Allison Coudert. Cambridge: Cambridge University Press
- Cottegnies, L. & Parageau, S. 2016. "Introduction" i *Women and Curiosity in Early Modern England and France*. Leiden: Brill, s. 1-26.
- Ebbersmeyer, Sabrina. 2018. "Female Curiosity Preconditional and Women's Voices from the Renaissance to The Early Modern Era" i *Curiosity and The Passions of Knowledge from Montaigne to Hobbes*. Rom: Bardi Edizioni, s. 139-160.
- Hagengruber, Ruth. 2015. "Cutting Through the Veil of Ignorance: Rewriting the History of Philosophy" i *The Monist*, 98 (1), s. 34-42.
- Haslanger, Sally. 2008. "Changing the Ideology and Culture of Philosophy: Not by Reason (Alone)" *Hypathia*, 23 (2), s. 210-223
- Hutton, Sarah. 2016. "The Interrogative Anne Conway: curiosity in a Philosophical Context" i *Woman and curiosity in Early modern England and France*. Leiden: Brill, s. 141-158

- Hutton, Sarah. 2015. "Blue-eyed Philosophers Born on Wednesdays': An Essay on Women and the History of Philosophy" *The Monist* 98 (1), s. 7–20
- Kant, I. 1960 [1764]. *Observations on the Feeling of the Beautiful and Sublime*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Merchant, Carolyn. 1980. "Introduction", "Woman on Nature – Anne Conway and Other Philosophical Feminists" i *The Death of Nature: Women, Ecology, and the Scientific Revolution*, HarperOne.
- O'Neill, Eileen. 1998.: "Disappearing Ink: Early Modern Women Philosophers and Their Fate in History" i *Philosophy in a Feminist Voice: Critiques and Reconstructions*, ed. Janet Kourany. Princeton: Princeton University Press, s. 17-62.
- Project Vox (project on past women philosophers):
<http://projectvox.library.duke.edu>
- Saul, Jennifer (blog): "What is it like to be a woman in philosophy?":
<https://beingawomaninphilosophy.wordpress.com>
- Schiebinger, L. 1989. *The Mind Has No Sex? Women in the Origins of Modern Science*. Cambridge: Harvard University Press
- Todd, Janet. 2000. *Mary Wollstonecraft: A Revolutionary Life*. London: Weidenfeld and Nicholson.
- McAfee, Noëlle. 2018. "Feminist Philosophy" I *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, <https://plato.stanford.edu/entries/feminist-philosophy/>
- Waithe, Mary Ellen. 1991. *A History of Women Philosophers*, Vol. III/1600-1900, Kluwer Academic Publishers.
- Zalta, E. N., C. Witt og L. Shapiro. 2015. "Feminist History of Philosophy" I *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*,
<https://plato.stanford.edu/entries/feminism-femhist/>

Bilag 1

Kilde:

<https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6509687787179032576>